

Handläggare
Madeleine Lundbäck
Telefon 08-508 27 316

Till
Stadsbyggnadsnämnden

**Godkännande av förslag till program för
Bagarmossen och Skarpnäck, del av Skarpnäcks
Gård 1:1 m fl (3500 lägenheter), Dnr 2014-12380**

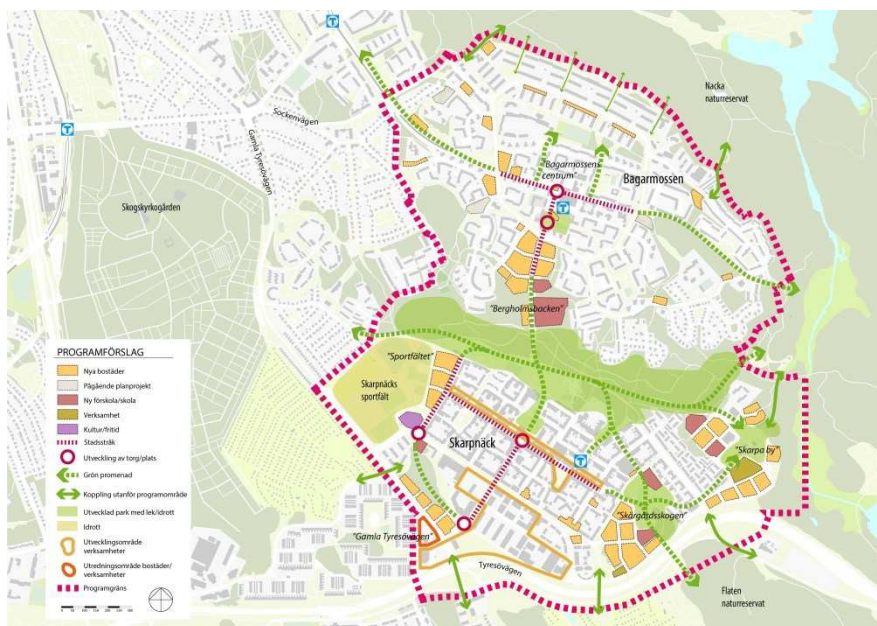
Förslag till beslut

Stadsbyggnadsnämnden godkänner förslaget till program.

Anette Scheibe Lorentzi

Thomas Stoll

Jonas Claeson

Stadsbyggnadskontoret

Fleminggatan 4
Box 8314
104 20 Stockholm
Telefon 08-508 27 300
stadsbyggnadskontoret@stockholm.se
stockholm.se

Bilagor:

1. Program för Bagarmossen och Skarpnäck, Godkännandehandling 2016-09-26
2. Samrådsredogörelse, Program för Bagarmossen och Skarpnäck 2016-04-05

Sammanfattning

Programmet ska ge förutsättningar för Bagarmossen och Skarpnäck att utvecklas långsiktigt hållbart och attraktivt. Upp till 3500 nya bostäder och ca 30% fler invånare kommer att innebära bättre underlag för service och kollektivtrafik samt ökad trygghet med fler attraktiva stads- och parkrum. I programmet visas förslag till hur Bagarmossen och Skarpnäck kan kopplas samman i enlighet med översiktsplanens intentioner samt hur ny bebyggelse kan komma till samtidigt som natur- och kulturvärden behålls och kan utvecklas. Området ligger inom tunnelbaneutbyggnadens influensområde och är en del i arbetet med att uppnå 40 000 bostäder till år 2020.

Programmets huvuddrag:

- Bebyggelseutveckling utifrån befintliga förutsättningar och kvaliteter. Stor hänsyn ska tas till områdenas karaktär.
- Ett gemensamt parkrum – Bergholmsparken.
- Attraktiva stråk och samband inom området och till omgivande stadsdelar.
- Centrala delar ska förstärkas.

2013-08-15 gav Stadsbyggnadsnämnden uppdrag om utvidgat programarbete med inriktning 2500 bostäder. Dessförinnan hade ett program för ett mindre område (400-700 bostäder) varit på samråd. Arbetet med det nya inriktningsbeslutet som utgångspunkt påbörjades hösten 2014. En designdialog tillsammans med lokala föreningar och boendegrupper genomfördes våren 2015.

Under det följande programarbetet har det visat sig möjligt att planera för ett något större antal bostäder än vad inriktningsbeslutet angav. Fler bostäder förbättrar ytterligare förutsättningarna för att utveckla en bra kollektivtrafik och ger ett större kundunderlag för service, vilket också gynnar de som redan bor i områdena. Komplettering med nya bostäder i befintliga, uppvuxna stadsdelar ger goda förutsättningar för att skapa attraktiva och trygga miljöer. Ett programförslag upprättades och var på samråd 29 oktober – 13 december 2015. Under samrådet inkom ca 330 yttranden.

De flesta remissinstanser har tillstyrkt programförslaget i stort och ansett att det i huvudsak utgör en bra grund för fortsatt detaljplanering. Synpunkter har framförts framför allt vad gäller påverkan på trafik samt natur- och kulturmiljö och riskfrågor. Boende och föreningar som framfört synpunkter har främst uttryckt oro över exploatering i närheten av den egna bostaden. Många synpunkter har handlat om påverkan på naturområdena. Boende utmed Sockenvägen är bekymrade över trafiksituationen när Bagarmossen byggs ut utan att nya vägkopplingar föreslås. Det finns också en oro

över att den illustrerade simhallen inte blir av. En simhall i Skarpnäck finns med som planeringsprojekt för idrottsinvesteringar utanför budgetram till år 2021-22. Idrottsförvaltningen anser att den reserverade platsen i programmet är en bra lokalisering och plats behöver reserveras för framtida utveckling.

Med anledning av de synpunkter som framförts under samrådet har kompletterande utredningar och studier gjorts. En dagvatten-utredning har tagits fram. Trafikfrågorna har kompletterats. Riskbilden för farligt gods på Tyresövägen har förtydligats. De föreslagna bebyggelseområdena har bearbetats i vissa delar.

Stadsbyggnadsnämnden godkände samrådsredogörelsen 2016-04-28 och gav kontoret i uppdrag att ta fram godkännandehandlingar utifrån föreslagna revideringar.

Planarbete har därefter påbörjats för en förskola vid Stångågatan samt påbyggnad av tre parkeringshus med bostäder i Skarpnäck.

Stadens trafikkontor har nyligen påbörjat en fördjupad trafikanalys som omfattar en större helhet och förutom programområdet även inkluderar pågående programarbete för Hammarbyhöjden - Björkhagen samt pågående planering för Kärrtorp och Farsta. Analysen påverkar inte slutsatserna i programmet.

Utifrån en sammanvägning av de motstående intressen som går att utläsa ur samrådssynpunkterna och med stöd av kompletterande utredningar föreslås några justeringar av programmet. Kontoret bedömer att programmet med föreslagna bearbetningar, kommer att ge förutsättningar för en attraktiv och genomförbar bebyggelse-utveckling med ett stort tillskott av bostäder och möjlighet att utveckla verksamheter utifrån stadsdelarnas förutsättningar.

Stadsbyggnadskontoret föreslår att stadsbyggnadsnämnden godkänner programmet.

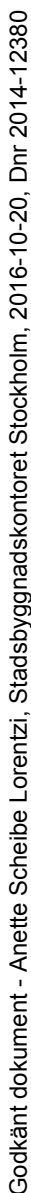
Bagarmossen från sydväst

Skarpnäck från sydväst

Syfte och bakgrund

I programmet visas förslag till hur Bagarmossen och Skarpnäck kan kopplas samman i enlighet med översiktsplanens intentioner samt hur ny bebyggelse kan komma till samtidigt som natur- och kulturvärden behålls och kan utvecklas.

Programområdets läge och omfattning

Området gränsar i norr till Kärrtorp och i öster till Nackareservatet. I söder avgränsar Tyresövägen och Flatens naturreservat. Angränsande villabebyggelse vid Riksrådsvägen och i Pungpinan är kulturhistoriskt värdefulla områden. Det senare är även av riksintresse. På andra sidan Gamla Tyresövägen ligger världsarvet Skogskyrkogården. Programområdet omfattar ca 3,3 km².

Markägförhållanden

De obebyggda, större exploateringsområdena ägs av staden.

Tidigare ställningstaganden

Bagarmossen och Skarpnäck ska enligt beslut i stadsbyggnadsnämnden 2013 bebyggas utifrån ett inriktningsmål på 2500 bostäder. Ett programarbete påbörjades redan 2011 men omfattade färre bostäder (400-700 lgh) och ett mindre geografiskt område än det nu aktuella.

Planprocess:

20 okt 2011	Sbn beslut - planuppdrag för ”Sambandet Bagarmossen – Skarpnäck”
17 nov 2011	Informationsmöte
30 jan 2012	Dialogmöte
13 juni – 31 aug 2012	Programsamråd för detaljplan
18 juni 2012	Samrådsmöte
15 aug 2013	Sbn beslut - utvidgat programuppdrag med inriktning 2500 lgh
Hösten 2014	Start utvidgat uppdrag ”Program för Bagarmossen och Skarpnäck”
feb – april 2015	Designdialog
29 okt – 13 dec 2015	Programsamråd
13-14 nov 2015	Öppet hus i Skarpnäck
15-16 nov 2015	Öppet hus i Bagarmossen
28 april 2016	Sbn beslut - redovisning av programsamråd och beslut om fortsatt arbete

Stadsbyggnadsnämndens synpunkter efter programsamrådet

I samband med redovisningen av programsamrådet vid stadsbyggnadsnämndens sammanträde 2016-04-28 anförde nämnden att:

En annan placering skulle övervägas för de tre punkthusen längst söderut i delområde *Bergholmsbacken*. Risken ansågs annars överhängande att parkvägen successivt förvandlas till en bilväg.

Ytterligare förtätningar i norra delen av området liksom i centrala Bagarmossen skulle prövas. Kring *sportfältet* efterfrågade nämnden bland annat en tätare struktur som möjliggör för fler ytor till sportfältet. En förutsättning för exploateringen är att sportfältets funktion även med en omfattande befolkningsökning säkerställs.

Programmet innebär att en del värdefull naturmark tas i anspråk i *Skärgårdsskogen*. Det är därför viktigt att vidta åtgärder för att stärka de ekologiska värdena. Förskolan vid Tåtorpsvägen får gärna omlokaliseras. Möjligheten att förtäta Skärgårdsskogen ytterligare borde också ses över. En ekodukt över Tyresövägen prövas för att stärka de gröna kopplingarna.

Möjligheten till ökad exploatering skulle ses över i *Skarpa by*. Vikten av att spara en del av de äldre byggnaderna för fortsatt användning som arbetsplatser även av mer social karaktär påtalades.

Synpunkterna kommenteras vidare under föreslagna förändringar på sid. 19.

Programförslaget

Programmets huvuddrag

Bebyggelseutveckling utifrån befintliga förutsättningar och kvaliteter Stadsdelarna ska utvecklas med utgångspunkt från och hänsyn till deras respektive karaktär och förutsättningar. Riktlinjer för ny bebyggelse har formulerats med hänsyn till områdets kulturhistoriska värden och unika stadsbyggnadsvärden men också med utrymme för moderna tillägg.

Ett gemensamt parkrum – Bergholmsparken

Stadsdelarna ska knytas samman genom ett gemensamt, utvecklat, attraktivt parkrum – Bergholmsparken – i den del som idag omfattar Bagarmosseskogen och parken kring Skarpnäcksvägen.

Attraktiva stråk och samband

Kopplingar och samband både inom stadsdelarna Bagarmossen och Skarpnäck och till omgivande stadsdelar/ områden som Sköndal, Kärrtorp och Flaten ska förbättras och upplevas trygga och attraktiva.

Centrala delar ska förstärkas

Stadsdelarnas centrala delar ska förstärkas med bostäder och attraktioner som kan ge mer befolkade torg och stråk och bättre underlag för service.

Delområden

Programområdet innehåller 6 delområden med förslag till samlad ny bebyggelse samt Bergholmsparken med nya parkfunktioner. Förtätningmöjligheter redovisas i Bagarmossen och Skarpnäck.

Bergholmsbacken

- *Ca 550 lgh i 4-6 vån*
- *Vårdboende 90 lgh*
- *Sammanlänkande gc-stråk*
- *Ny F-9-skola för ca 1100 elever samt plats reserveras för sporthall*
- *2 förskolor*
- *Bergholmstorpet utvecklas*

Bergholmsparken

- *Befintliga rekreativa och ekologiska värden förstärks*
- *Nya funktioner och kvaliteter tillförs*
- *Trygga, kvalitativa och attraktiva stråk ska skapas*
- *Bergholmsparken ska bli en park för alla*

Sportfältet

- Ca 350 lgh i 4-6 vån, enstaka högre byggnader
- Plats reserveras för en framtida sim- och sporthall. Befintliga sportfunktioner blir kvar men omdisponeras
- 1-2 nya förskolor
- Odlingsområdet behålls

Gamla Tyresövägen

- Ca 450 lgh i 4-6 vån, högre mot Flygledargatan
- Utredningsområde för bostäder/verksamheter sydväst om Gamla Tyresövägen
- Trafikplatsen byggs om för att skapa ytor för bebyggelse
- Verksamhetsområdet behålls, utökas vid trafikplatsen.
- Ny gata vid verksamhetsområdets södra gräns
- Grön förbindelse genom Skevrodrets skog behålls

Skärgårdsskogen

- Ca 550 lgh i 4-6 vån, enstaka högre hus
- Verksamheter närmast Tyresövägen vid kraftledningen
- 2 förskolor
- Befintlig skatepark behålls, blir en del av en ny kvarterspark
- Plats för ny gc-bro mot Flatens naturreservat

Skarpa by

- Ca 600 lgh, 4-7 vån, lägre närmast befradhus
- Befintliga vårbostäder rivs, ersätts med 80 nya lgh
- 2-3 nya förskolor
- Befintliga bostäder och bostäder för korttidsboende i nordvästra hörnet behålls
- Industribebyggelsen rivs till största delen
- Handelsträdgården behålls men omdisponeras
- Bullervall mot Tyresövägen

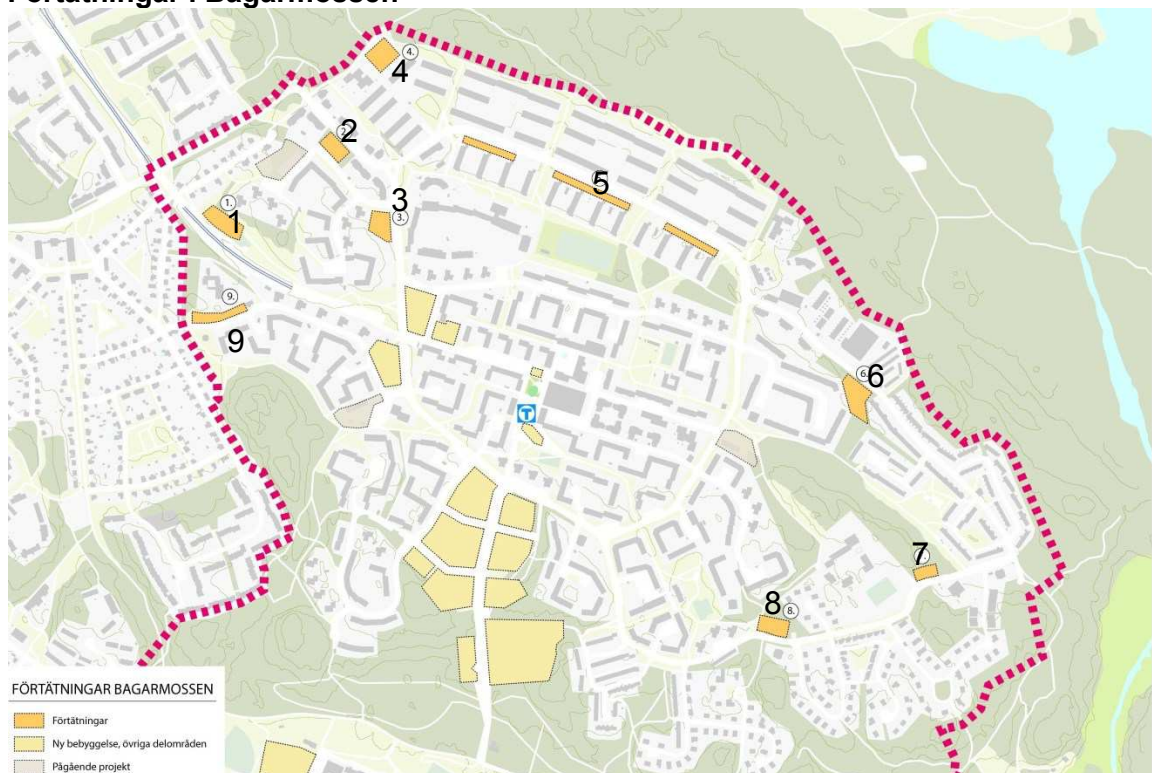
Bagarmossens centrum

*Alternativ vid
Lagavägen om
sänkning av
Rusthållarvägen
inte är möjlig.*

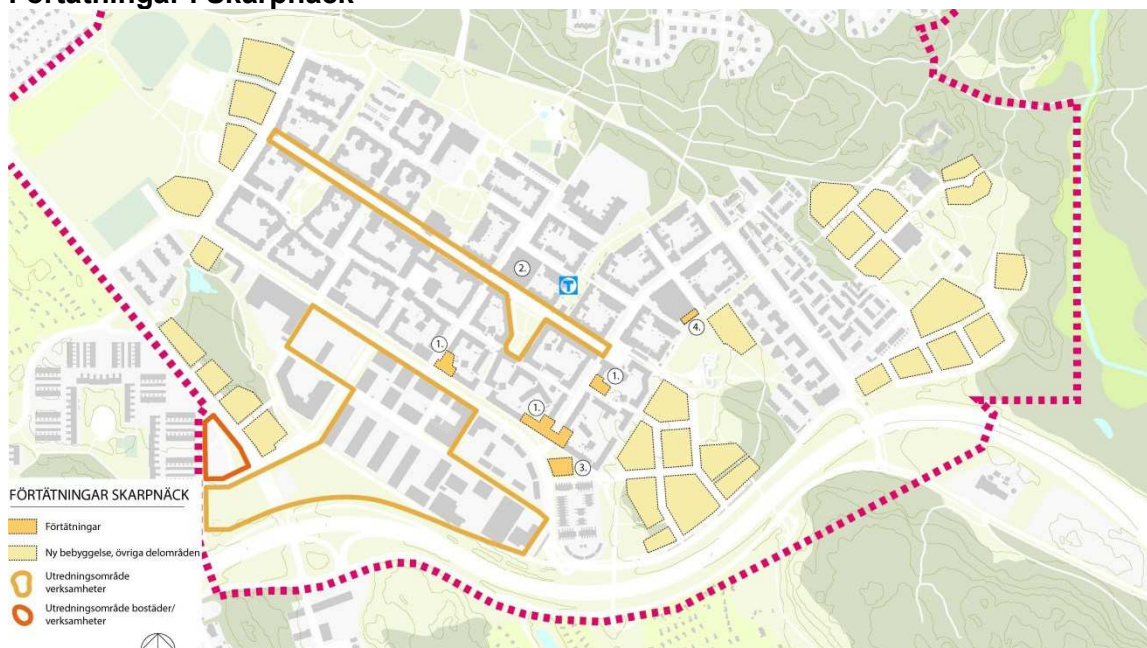
- Ca 300 lgh, 4-12 vån
- Det sammanlänkande parkstråket fortsätter in i centrum
- Tydligare entré till centrum om Rusthållarvägen sänks och kopplas ihop med Lagavägen
- Lokaler i bottenvåningar

Förtätningar i Bagarmossen

- 9 förtätningsförslag har pekats ut i programmet, sammanlagt ca 500 lgh
- De flesta mindre förtätningar omfattar 25-50 lgh
- Nya platser kan tillkomma. Programmets riktlinjer för ny bebyggelse tillämpas.

Förtätningar i Skarpnäck

- Påbyggnad av p-hus. 200 lgh
- Skarpnäcks allé utvecklas med fler verksamheter
- Entréplatsen vid Pilotvägen utvecklas och görs tydligare, möjligt läge för ny t-baneuppgång ska finnas inom ett område kring Horisontvägen och Zeppelinargatan.
- Nya platser kan tillkomma. Programmets riktlinjer för ny bebyggelse tillämpas

Programförslagets konsekvenser

Behovsbedömning

Stadsbyggnadskontoret bedömer att programmets genomförande inte kan antas medföra sådan betydande miljöpåverkan som åsyftas i PBL (2010) 4 kap 34§ eller MB 6 kap 11§ att en miljöbedömning behöver göras. Konsekvenser av programmet redovisas kort nedan.

Landskapsbild - barriärer, orienterbarhet, landskapsrum:

Befintliga barriärer kommer att minska. Tyresövägen får en ny gång- och cykelpassage. Två befintliga gångpassager under motorvägen förbättras. Gamla Tyresövägen får fler övergångsställen och lägre tillåten högsta hastighet. Den visuella barriären mellan stadsdelarna minskar. Sambandet och orienterbarheten mellan stadsdelarna förbättras genom det utvecklade gång- och cykelstråket.

De öst-västliga och nordsydliga parkstråken öppnas upp och förstärks som parkrum. Sportfältets stora, öppna landskapsrum blir kvar med mindre förändringar.

Hagmarken kring Skarpnäcks gård återskapas delvis, vilket innebär att tidigare sammanhängande odlingslandskap kommer att kunna urskiljas även efter det att området bebyggs.

I nordvästra Bagarmossen kommer tunnelbanan fortfarande att utgöra en barriär med spår delvis i spårdike.

Kulturmiljö

Bagarmossen:

Mindre kompletteringar både inom och mellan bebyggelsekvarter föreslås ske utifrån angivna riktlinjer så att de kulturhistoriska värdena inte förvanskas.

Gatumiljöer kommer att förändras. Ny bebyggelse placeras ofta nära gatan i dagens stadsplanering för att skapa tydligare gaturum. I programmet föreslås också nya gatusektioner där gång- och cykelbanor prioriteras och körbanor minskas. Helt nya tillägg med något större skala, täthet och uttryck som t ex Bergholmsbacken bör kunna ses som en naturlig utveckling i den växande staden.

Skarpnäck:

Skarpnäck kompletteras genom att nya kvarter läggs till och bygger på befintlig struktur. En kulturhistorisk värdering behövs i samband med fortsatt detaljplanering.

Ny bebyggelse kring Skarpnäcks gård placeras på respektavstånd från den gamla herrgården. Hagmiljön föreslås delvis återställas.

Naturvärden

Allmänt:

Värdefull naturmark kommer att tas i anspråk för ny bebyggelse i delar av området men de viktigaste biologiska spridningssambanden - det öst-västliga stråket med Bagarmosseskogen, Skarpnäcksfältet samt delar av Skarpa by - kommer att bevaras.

Bergholmsparken:

Området utvecklas som parkstråk och bebyggs inte. En växande befolkning innebär större slitage i naturmarken. En skötselplan tas fram för Bagarmosseskogen. Naturvärden kan behållas och även utvecklas.

Skärgårdsskogen:

Den planerade, nya gång- och cykelbron föreslås få en bredd som rymmer en planteringsrad. Spridningssambandet mot Flaten stärks.

Skärgårdsskogen utgör idag livsmiljö för skyddsvärda arter. Med bebyggelse minskar den ytan.

Skarpa by:

Området är unik gammal betesmark vars karaktär föreslås återställas. Ekvärderna kan stärkas genom att ekar friställs. En naturutvecklingsplan tas fram.

Ny bebyggelse kan komma att påverka hagmarksmiljön i kanten.

Gamla Tyresövägen:

I östra delen av Skevrodrets skog finns ett värdefullt stråk med ekar som kan bevaras även med ny bebyggelse närmast Gamla Tyresövägen. En skötselplan tas fram för Skevrodrets skog.

Grönstruktur**Park, rekreation, idrott:**

Möjligheterna att röra sig gående och cyklande och nå parker och rekreatiomsområden både inom och utanför området ökar. Bergholmsparken utvecklas med fler funktioner.

Skarpnäcks sportfält utvecklas och sportfunktionerna förbättras. Ett lämpligt läge för en ny sim- och sporthall redovisas.

Idrottsförvaltningen bedömer att det är en bra lokalisering. Här finns möjlighet att samordna sportaktiviteter. Det är dock osäkert när sim- och sporthallen kan förverkligas. En simhall i Skarpnäck finns som planeringsprojekt utanför budgetram till år 2021 och 2022.

Den norra delen av Skevrodrets skog kommer att utvecklas som passage och bli mer tillgänglig. Ungefär hälften av skogen kommer att bebyggas.

Skärgårdsskogen kommer att till ca 2/3 att planeras för bebyggelse, lekpark, skol- och förskolegårdar.

Total andel friyta inom programområdet före och efter programmet har beräknats översiktligt. Som friytor har ytor för sammanhängande parkområden samt områden för idrott (gräsytor men ej hårdgjorda ytor) och rekreation inräknats. Ytorna kommer att minska med ca 10% efter programmets genomförande. Kvalitet, tillgänglighet och attraktivitet kommer att öka.

Trafik och tillgänglighet

Det framtida resandet kommer att behöva ske med kollektivtrafik, cykel eller som fotgängare i större utsträckning än idag.

Biltrafiken har begränsad möjlighet att växa. Sockenvägen och Nynäsvägen idag är kraftigt belastade med begränsad

framkomlighet. Det bedöms därför som troligt att biltrafiken inte kommer att väsentligt öka över dagens nivå inom programområdet.

Två scenarier för framtida trafikmängder – **hög** respektive **låg** – har studerats under programarbetet. I **scenario hög** antas biltrafiken öka enligt de biltrafikalstringstal som finns för området idag. **Scenario hög** innebär att en utbyggnad av vägkapaciteten kommer att krävas eller att resor görs på andra tider än maxtimmar. I **scenario låg** antas biltrafiken öka marginellt i förhållande till dagens nivå. **Scenario låg** förutsätter att tunnelbanans och övrig kollektivtrafiks kapacitet ökar och att gång- och cykeltrafiken tar en större andel av resandet. Trafikutredningen utgick från ett tillskott med upp till 3000 bostäder i program-området, varav ca 1000 i Bagarmossen. Ytterligare 500 bostäder har tillkommit i Skarpnäck under programarbetet men totalbilden för trafikflödena för Skarpnäck, som har tre anslutningar till omgivande vägnät, bedöms påverkas marginellt.

Trafikutredningen omfattade endast programområdet. Inom Stockholms stad pågår ett arbete med att ta fram en övergripande trafikanalys, som förutom Bagarmossen och Skarpnäck även omfattar konsekvenserna av pågående planering för Hammarbyhöjden, Björkhagen, Kärrtorp, Sköndal och Farsta. Analysen motsäger inte slutsatserna i programmet för Bagarmossen och Skarpnäck.

Gång- och cykeltrafikens infrastruktur byggs ut och förbättras. Fler sammanlänkande förbindelser för gående och cyklande tillkommer. Den regionala cykelinfrastrukturen ska möjliggöra cykelpendling över längre sträckor. Framtida åtgärder ska fokusera på att binda samman och höja standarden på befintliga stråk.

Miljö och hälsa

Buller

Den nya bebyggelsen placeras till stor del i bullerutsatta lägen. Bebyggelsen måste därför utformas så att en ”tyst” sida åstadkoms för bostäderna. Den nya bebyggelsen kommer också att kunna skärma bullret så att vissa delar av området får lägre bullernivåer än idag.

Farligt gods

Tyresövägen är klassad som primär väg för farligt gods. Ny bebyggelse föreslås så pass nära vägen (< 75 m) att en riskanalys kommer att behöva göras i detaljplaneskedet och riskreducerande åtgärder vidtas - exempelvis byggnadstekniska åtgärder (fasadmateriell, väggkonstruktion, ventilation med mera) och landskapsutformning.

Markföreningar

Inom området finns platser där det sannolikt finns markföreningar som ändå föreslås provas för bostadsbebyggelse. Det gäller till exempel bensinstationstomten vid Rusthållarvägen. Marken ska utredas och undersökas i samband med detaljplanearbetet samt riskbedömas och vid behov saneras.

Kraftledning

Den bostadsbebyggelse som föreslås i Skärgårdsskogen bedöms klara Miljöförvaltningens riktvärde 0,4 mikrotelsla. Frågan ska studeras vidare i detaljplaneskedet.

Dagvatten

Dagvatten från programområdets olika delområden leds till flera olika recipienter – Strömmen/Saltsjön, Söderbysjön och Flaten. En översiktlig dagvattenutredning har gjorts och visar att dagvatten behöver hanteras på olika sätt på olika platser. I samtliga områden krävs renings- och fördröjningsåtgärder för att inte försämra dagens situation, vilket beskrivs översiktligt i programmet.

Dagvattenhantering för respektive delområde utreds i det fortsatta planarbetet.

Teknisk försörjning

Den nya bebyggelsen bedöms kunna anslutas till befintligt ledningsnät på ett godtagbart sätt både tekniskt och ekonomiskt. Den kommande bebyggelsen vid Bergholmsbacken och Sportfältet medför att en VA-ledning behöver nyförläggas från Bergholmsbacken till Sportfältet (till Vinggatans mitt). Elnätet kommer att behöva förstärkas med ca 10 nya nätstationer. Övrig nödvändig utbyggnad av ledningar kommer att bevakas i samband med att programmet övergår till enskilda projekt. Avfallshantering kommer att tas upp i det fortsatta planarbetet.

Barnperspektivet

Programförslaget har analyserats och utvärderats ur ett barnperspektiv. Utvärderingen är uppbyggd utifrån fyra aspekter - *sammanhållen stad (samband och kopplingar, mångfald av bebyggelse och människor), samspel (lek och lärande), vardagsliv (vardagsfunktioner, trygghet och rörelsefrihet) samt hälsa och säkerhet* och analysen har gjorts för olika nivåer (byggnad, närmiljö, stadsdel osv) och för olika åldersgrupper och kön. Det har bedömts om programförslaget förbättrar respektive försämrar barns situation. Som helhet förbättrar programmet barns situation.

Sammanhållen stad: Stråket mellan Bagarmossen och Skarpnäck stärks, vilket medför ökad trygghet och bättre koppling mellan områdena. Den nya skolans placering utmed stråket bidrar ytterligare till detta. Det kan finnas en intressekonflikt i

avvägningen mellan att skapa trygga stråk med bebyggelse (och medföljande trafikmiljöer) samt att bevara det gröna. Kopplingen till Kärrtorp bör beaktas i fortsättningen.

Samspel – lek och lärande: Hänsyn har tagits till områdets viktigaste rekreationsstråk och lekmiljöer. Ett varierat utbud av spontanidrott adderas. Sportfältet förstärks. Genom att delar av Skärgårdsskogen bebyggs kan kvarvarande del bli mer intressant som lekmiljö. Höga bullernivåer kan påverka kvaliteten. Som helhet är området välförsett med grönområden - både bostads- och utflyktsnära. Det öst-västliga parkstråket kan bli en unik, offentlig mötesplats som stöttar barns och ungdomars jämlika chanser.

Vardagsliv: Det finns goda förutsättningar att leva ett gott vardagsliv inom området. Fler bostäder ger förutsättningar för ett ökat utbud av service och aktiviteter. Området är kollektivtrafiknära. Parkmiljöerna och stråken förstärks och satsningar görs för att öka tryggheten, vilket innebär förbättringar. Satsningen på de offentliga rummen/ möteplatserna bör komma tidigt i utbyggnadsprocessen. Förtätningarna kan innebära försämringar för de som bor närmast om ett bostadsnära grönområde bebyggs. Intressekonflikt finns mellan alternativet att skapa trygghet genom kontinuerlig bebyggelse i stråket eller att bevara grönområden.

Hälsa och säkerhet: Ett ökat utbud av möjligheter till spontanidrott, förbättrade gc-stråk och passager samt bättre samband mellan t ex Skärgårdsskogen och Flatenområdet stärker barn och ungas hälsa. Boendemiljön är ur bullersynpunkt en utmaning med nya bostäder i Skärgårdsskogen och längs med Gamla Tyresövägen.

Programsamråd

Programsamråd pågick under perioden 2015-10-29 - 2015-12-13. Information om samrådet skickades ut enligt sändlista till remissinstanser, föreningar och intressegrupper inom området samt tidigare inbjudna till dialog/workshop våren 2015.

Under samrådstiden har programmet kunnat ses på:

- Tekniska Nämndhuset
- Skarpnäcks kulturhus
- Bagarmossens bibliotek

Öppet hus har hållits i stadens dialogpaviljong i:

- Skarpnäck (Brandparken, vid tunnelbanan)
fredag 13/11 kl 15-19 och lördag 14/11 kl 11-15
- Bagarmossens centrum
söndag 15/11 kl 11-15 och måndag 16/11 kl 15-19.

Paviljongen hade ca 600 besökare. Från staden fanns hela tiden 3-5 tjänstemän på plats. En kortversion av programmet fanns att dela ut. Programförslaget har också funnits på stadens webbplats. Öppet hus har annonserats i lokaltidningen Mitt i onsdag 2015-11-04 samt på anslagstavlor och vid Hemköp, Gamla Tyresövägen.

Nedan sammanfattas inkomna synpunkter i korthet. Totalt inkom ca 330 yttranden. En mer omfattande sammanställning av inkomna synpunkter med stadsbyggnadskontorets kommentarer finns i **samrådsredogörelsen, daterad 2016-04-05.**

Remissinstansernas synpunkter

Synpunkterna gäller främst påverkan på trafik samt natur- och kulturmiljö. De flesta remissinstanser tillstyrker programmet i stort.

Programmet som helhet

Programmet utgör i huvudsak en bra grund för fortsatt planering. Programförslagets intention att binda samman stadsdelarna skapar goda förutsättningar för en hållbar stadsutveckling. (*Länsstyrelsen*)

Riksintressen

Höga byggnaders påverkan på luftfarten bör utredas inför den fortsatta detaljplaneringen. (*Länsstyrelsen*)

Programområdet påverkar och påverkas av Nynäsvägen och Tyresövägen. De är utpekade riksintressen och ska skyddas mot åtgärder som påtagligt kan försvåra tillkomsten eller nyttjandet av anläggningen och framtida utbyggnadsbehov. (*Trafikverket*)

Risker

Riskbilden för farligt gods bör förtydligas. Befintlig bensinstation i Bagarmossen bör läggas ned innan bebyggelse invid den påbörjas. För verksamhetsområde med bostäder ska en riskutredning göras. (*Länsstyrelsen, SSBF, Trafikverket m fl*)

Trafik

Den höga tillgängligheten till kollektivtrafiksystemet ska värnas. Bebyggelsen bör vara tät och framkomligheten för buss bör säkras. Med fler arbetsplatser i söderort kan kollektivtrafiksystemet utnyttjas mer effektivt. (*Trafikförvaltningen SLL*)

Trafikalstringen bör studeras närmare. Åtgärder som för över mer resande till kollektivtrafik och gång- och cykeltrafik behöver utvecklas. Staden ska redovisa åtgärder för att behålla tillräcklig framkomlighet på det prioriterade vägnätet. (*Trafikverket*)

Det är viktigt med sammanlänkningen av området för alla trafikslag för att skapa ett långsiktigt hållbart gatunät. Det ger en minskad

belastning på vissa stråk genom att bättre sila trafiken i ett finmaskigt nät. (*Trafikkontoret Stockholms stad*)

Buller, luft

En bullerutredning behövs. Spridningsberäkningar för partiklar och kvävedioxid måste hanteras i fortsatt planarbete. (*Trafikverket*)

Dagvatten och vattenkvalitet

Risk för översvämningar, påverkan på vattenkvaliteten och möjligheterna att uppnå miljökvalitetsnormerna bör studeras och bedömas tidigt. (*Länsstyrelsen*) En dagvattenutredning för hela programområdet bör tas fram. (*Miljö- och hälsoskyddsnämnden*)

Naturmiljö

De ytor av naturmark som ianspråkats bör summeras, möjligheterna att skapa bättre entréer och kopplingar till naturreservaten lyftas. Staden bör överväga att låta delar av Skarpa by ingå i en utvidgning av Nacka naturreservat. (*Länsstyrelsen*).

Det viktigaste spridningssambandet sparas i programmet. Det är ändå viktigt att de åtgärder som föreslås för att stärka de ekologiska värdena genomförs. (*Stadsdelsnämnden Skarpnäck*)

Kulturmiljö, arkeologi

En kulturhistorisk analys behövs för områden som inte är värderade. Det bör redovisas hur de fornlämningar som finns tas tillvara. En arkeologisk utredning kan behövas i vissa delar. (*Länsstyrelsen*)

Idrott, skolor, förskolor

Föreslagna platser är lämpliga och bör utredas vidare. Med ny bebyggelse i programområdet och i angränsande stadsdelar växer behovet av en simhall. (*Stadsdelsnämnden Skarpnäck*)

Ny bebyggelse

För Sportfältet bör det övervägas att studera ett alternativ med bostäder i den södra delen vid grusplanen. För Skärgårdsskogen bör föreslagen trafiklösning ses över. (*Stadsdelsnämnden Skarpnäck*)

Planprocess, dialog

Förslagets huvudinriktning är i huvudsak positiv. De sex större områden som föreslås bebyggas stämmer väl med de områden som identifierades under medborgardialogen. Boende bör involveras även i den fortsatta planeringen. (*Stadsdelsnämnden Skarpnäck*)

Synpunkter från sakägare och övriga boende

Boende och föreningar uttrycker främst oro över exploatering i närheten av sin bostad och påverkan på naturområdena. Boende utmed Sockenvägen är bekymrade över trafiksituationen när Bagarmossen byggs ut utan att nya vägkopplingar föreslås.

Allmänt om samrådet och planprocessen

Boende i kvarteret Molnflygaren anser sig inte haft möjlighet att påverka programmet på samma sätt som de som deltagit i dialogen. Större hänsyn bör därför tas till synpunkter från Molnflygaren.

Delområdena

Synpunkter har framförts främst av närboende. Det föreslagna gc-stråket i *Bergholmsbacken* riskerar att förlängas och bli en bilväg i framtiden. Bebyggelsen anses av några vara placerad för långt in i Bagarmosseskogen ner mot Skarpnäck.

Några anser att *Bergholmsparken* bör få fortsätta att vara en naturlig skog – inte en park med artificiella inslag.

Det finns en oro för att den föreslagna sim- och sporthallen inte blir av på *Sportfältet*. Alternativa placeringar av bebyggelsen efterlyses.

Utredningsområdet sydväst om *Gamla Tyresövägen* är inte intressant för samfälligheten som äger marken. Skisserna vid den ombyggda trafikplatsen har orsakat oro för att Hemköp inte ska kunna finnas kvar på platsen.

De synpunkter som framförts angående *Skärgårdsskogen* handlar om att närboende inte önskar genomgående gator men också att förslaget splittrar området som naturområde. Föreslagna förskolor anses hamna för nära befintliga hus.

Boende söder om *Skarpa by* anser att föreslagna punkthus är för höga och placerade för nära befintliga radhus.

När det gäller *Bagarmossens centrum* går åsikterna isär. Synpunkter har inkommit både med förslag på högre hus och förslag på att istället utveckla torgytorna och inte bygga. En sänkning av Rusthållarvägen vid Lagavägen uppfattas positivt.

Föreslagna förändringar och bearbetningar inför godkännande

Med anledning av de synpunkter som framfördes under programsamrådet har programmet studerats vidare och i vissa delar bearbetats och kompletterats.

Delområde 1 – Bergholmsbacken

Bergholmsstråkets placering behålls. Stråket föreslagna placering innebär att omfattande sprängningar behöver göras i den norra delen. Kontoret har studerat om stråket kan placeras mer terränganpassat längre österut (ungefär där nuvarande gång- och

cykelstråk går). Slutsatsen är att stråket blir längre och mer svårorienterat med en sämre koppling till centrum samt hamnar vid sidan av de nya bostadskvarteren. Ingen förändring efter samrådet föreslås därför.

Gatustrukturen inom delområdet förtydligas. Det nordsydliga stråket – Bergholmsstråket - utformas som ett generöst gång- och cykelstråk mellan stadsdelarna. Gång- och cykeltrafiken ska vara tydligt separerad från angöringsgatan för bil som ska finnas utmed stråkets västra sida. Gatan föreslås enkelriktad i den norra delen från förskolan.

Tvärgatorna utformas genomgående med dubbelriktad trafik. Skolan angörs från Rusthållarvägen och härifrån föreslås inlastning ske. Utrymme finns för en mindre parkeringsyta. Det blir möjligt att stanna till vid de tre bostadshusen mittemot skolan.

När programmet behandlades i stadsbyggnadsnämnden uttalades att en annan placering skulle övervägas för de tre punkthusen i områdets södra del. Kontoret har studerat detta, bl.a. med utgångspunkt i rörelser och flöden. Kontoret konstaterar att en viktig del i programuppdraget är att koppla samman stadsdelarna och skapa stråk som ska upplevas trygga och befolkade även kvällstid. Kontorets bedömning är att det bör finnas en synlig bebyggelsekoppling mellan stadsdelarna. Stråket och angöringsgatan ska utformas så att det blir tydligt var det är tillåtet att köra bil. Mot bakgrund av detta har de tre husen kvar sin ursprungliga placering. Området får i programförslaget en tätare struktur och större skala än befintlig bebyggelse. Ytterligare förtätningar föreslås inte.

Delområde 2 - Bergholmparken

Lämpliga platser för konstnärlig gestaltning kommer att pekas ut i ett fortsatt arbete tillsammans med Stockholm konst. Bergholmsstråket skulle kunna vara en av platserna.

Delområde 3 – Sportfältet

Alternativa placeringar av bebyggelsen har skissats. De redovisas och kommenteras nedan.

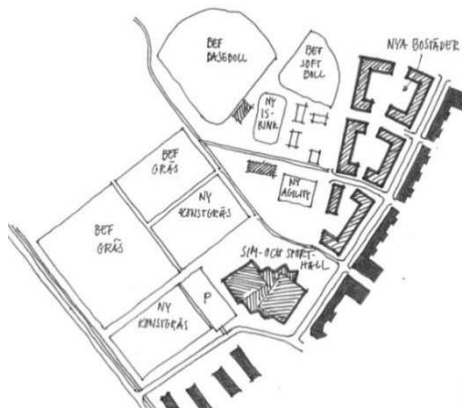
Antalet lägenheter och antalet p-platser är ungefär lika i de olika alternativen. Antalet bollplaner är lika.

I alt B och C behålls befintlig konstgräsplan i nuvarande läge.

Sim- och sporthallen har placerats så att bollplanerna kan samlas.

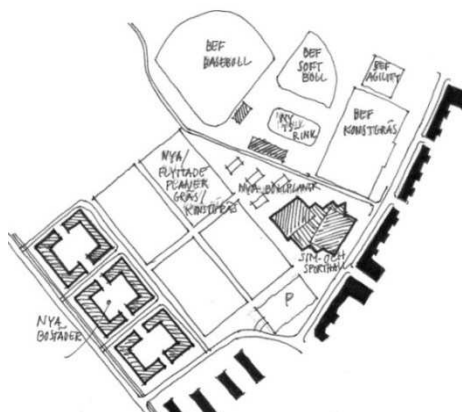
Inom hela sportfältet - med undantag av kullen med värdefulla ekar i hörnet vid Horisontvägen - består marken av lera med varierande mäktighet, ca 4-14 m (djupast väster om befintlig konstgräsplan). Pålning kommer att behövas vid grundläggning.

Alt A - Ny bebyggelse utmed Vinggatan (samrådsförslag).

- Bygger vidare på befintlig stadsbyggnads- och kvartersstruktur och får en tydlig koppling till Bergholmsparken.
- Kvarter närmast den framtida sim- och sporthallen ligger i en lågpunkt med översvämningsrisk (nuvarande parkeringsyta). Plats för dagvattenhantering kan ordnas väster om kvarteret.
- Bebyggelsen ligger ca 600-700 m från tunnelbana.
- Befintliga boende utmed Vinggatan får mer skugga än idag. Utsikt mot en fotbollsplan ersätts med utsikt mot ett bostadshus. Avståndet mellan fasaderna blir ca 24 m.
- Sportfältets olika befintliga och nya funktioner ryms. Befintlig konstgräsplan och agilityplanen måste flyttas.
- Sim- och sporthallen får ett synligt läge. Delar av kullen med ekar kan troligen behållas norr om byggnaden.

Alt B - Ny bebyggelse utmed Gamla Tyresövägen

- Bullerutsatt läge från vägen och från sportfältets aktiviteter. Kvartersform ger skyddade gårdar.
- Läget är något sidoordnat i förhållande till befintlig bebyggelse.
- Kvarterens placering utmed vägen kan visuellt fungera sammanlänkande mellan Skarpnäck och Pungpinan.
- Sim- och sporthallen på nuvarande p-yta nära Skarpnäcks allé. Får ett mer centralt läge än i alt A. Fotbollsplanerna samordnas
- Dagvattenhantering kan ordnas väster om byggnaden.
- Sportfältets befintliga och nya funktioner rymts. Gräsplanerna flyttas och omdisponeras. Konstgräsplan och agilityplan behålls.
- Bebyggelsen ligger ca 800-1000 m från tunnelbana.
- Befintliga bostäder nära Gamla Tyresövägen har problem med vibrationer. Gatan behöver förstärkas vid ny bebyggelse.

- Radhus vid Horisontvägen får skuggpåverkan. Utsikter påverkas marginellt - radhusens gavlar vetter mot gatan.
- Kullen med ekar kan inte behållas i detta förslag

Alt C - Ny bebyggelse vid Skarpnäcks entré

- Ny bostadsbebyggelse föreslås på nuvarande grusplanen utmed Horisontvägen och vid Vinggatan.
- Kvarter närmast G Tyresövägen är utsatt för buller från vägen och från sportaktiviteter. Kvartersform ger skyddade gårdar.
- Sim- och sporthallen på nuvarande parkeringsyta nära Skarpnäcks allé. Får ett mer centralt läge än i alt A.
- Dagvattenhantering kan ordnas väster om byggnaden.
- Sportfältets olika befintliga och nya funktioner ryms. Befintlig konstgräsplan och agilityplan behålls.
- Bebyggelsen ligger ca 700 - 800 m från tunnelbana.
- Bef bostäder nära Gamla Tyresövägen har problem med vibrationer. Gatan behöver förstärkas vid ny bebyggelse.
- Kullen med ekar kan inte behållas i detta förslag.

I alternativ B placeras den nya bebyggelsen mellan två bullerkällor (Gamla Tyresövägen och sportfältets fotbollsplaner) och alltför långt från tunnelbanan. Omdispositioner av bollplanerna behövs. Vibrationsproblematiken innebär att förstärkningar av Gamla Tyresövägen krävs.

I alternativ C kan alla bollplaner utom grusplanen behållas, vilket är en fördel. Den nya bebyggelsen ryms utmed Horisontvägen och södra delen av Vinggatan och kan markera en tydligare entré till Skarpnäck från väster än idag.

I alternativ A flyttas konstgräsplanen till den nuvarande grusplanens läge. Den nya bebyggelsen kopplar på ett naturligt och bra sätt till Skarpnäcks befintliga kvartersstruktur och Skarpnäcks allé i alt A. Det finns också bättre förutsättningar att behålla ekdungen i alt A. I både alt A och alt C påverkas befintliga boendes utsikt.

Kontoret förordar alternativ A.

Samrådsförslaget föreslås behållas i det slutliga programmet.

Delområde 4 – Gamla Tyresövägen

Utredningsområdet för bebyggelse söder om Gamla Tyresövägen utgår. Markägaren är inte intresserad av att marken bebyggs. Ett mindre område markeras som utredningsområde för bostäder/verksamheter. Här finns idag en kontorsbyggnad. Det är osäkert hur marken kan byggas pga befintliga ledningar.

För verksamhetsområdet föreslås fortsatt inriktning vara utvecklingsområde för verksamheter eftersom det är brist på arbetsplatser i söderort. Området närmast Skarpnäcks trafikplats markeras på samma sätt.

Delområde 5 – Skärgårdsskogen

Antalet bostäder kan öka med ca 200 lgh genom att bostäder kan placeras närmare Tyresövägen. Bullerriktvärden klaras genom att gårdssidan får betydligt lägre bullernivåer.

Förskolegårdar med lekutrustning, pulkabackar etc ska vara öppna för allmänheten kvällar och helger. Avgränsning av gårdsyta studeras vidare i detaljplaneskedet. Angöring till den norra förskolan föreslås ske från Gondolgatan.

Bilangöring föreslås i huvudsak ske från Flygfältsgatan. Det bör också vara möjligt att nå området via Zeppelinargatan och Pilotgatan för att koppla den nya bebyggelsen till den befintliga gatustrukturen. Pilotgatan och Zeppelinargatan ska utformas så att hastigheten hålls låg. Frågan studeras vidare i detaljplaneskedet.

Läget för en framtida ny tunnelbaneuppgång har inte kunnat preciseras och föreslås utredas separat i detaljplaneskedet. Det finns enligt Trafikförvaltningen SLL idag inget underlag för ytterligare en uppgång. Möjliga lägen skulle kunna vara inom den triangelformade parkytan mellan kvarteren Luftskeppet och Zeppelinaren samt öster om Luftskeppet vid den nya bebyggelsen.

Den äldsta vägsträckningen har markerats på illustrationen för att utgöra kunskapsunderlag i det kommande detaljplanearbetet.

Plats för en eventuell framtida ekodukt/sociodukt finns markerat på illustrationen. Även en smalare gång- och cykelbro med en bredd som rymmer en planteringsrad kan stärka spridningssambandet mot Flaten.

Delområde 6 – Skarpa by

De tre illustrerade punkthusen utgår. Skogspartiet mellan den nya bebyggelsen och de befintliga radhusen behålls.

Mindre justeringar av Skarpnäcks gårdsväg har gjorts för att undvika intrång i befintliga bostadskvarter. Parkeringsyta till handelsträdgården har flyttats.

Vårdboendets placering behålls.

Exploateringsgraden är något lägre än i samrådsförslaget beroende på att de tre punkthusen utgår och att bebyggelsen närmast de befintliga radhusen sänks något i höjd. Om fler äldre industribyggnader ska behållas än vad som föreslås i programmet påverkar det antalet nya bostäder.

Delområde 7 – Bagarmossens centrum

Två alternativa planstrukturer (med eller utan sänkt Rusthållarväg) för området vid bensinstationen och Rusthållarvägen redovisas. Om Rusthållarvägen kan sänkas vid Lagavägen ryms fler bostäder.

Angöring till bostäderna vid torget föreslås ske via Lagavägen eller Rusthållarvägen (vändplan).

Förtätningar i Bagarmossen

Programmet har bearbetats. De områden som i samrådshandlingen benämndes 5, 7, 10 och 11 utgår. Område 1 kvarstår enligt programmet. Intilliggande bollplan (tennisplan) har rustats upp under våren 2016.

En ytterligare plats för förtätning tillkommer i nordvästra delen.

Förtätningar i Skarpnäck

Brandparken skulle kunna stärkas som torg och mötespunkt. Utredningsområde för bostäder/verksamheter i bottenvåningen utökas till att omfatta även Brandparken.

Riksintresse

Programmet kompletteras med upplysning om att Luftfartsverket ska ges tillfälle att yttra sig över alla detaljplaneärenden med objekt över 20 m över mark.

Risk

Riskbilden för farligt gods och magnetfält har förtydligats. Skyddsavstånd har angivits för bebyggelse nära Tyresövägen.

Programmet har kompletterats med rekommendation att bensinstationen bör läggas ned innan bebyggelse invid denna påbörjas.

I det slutliga programmet föreslås inte bostäder inom verksamhetsområdet.

Programmet har kompletterats med hänvisning till SLL:s vägledningsdokument gällande framkomlighet, tillgänglighet och tillgång till brandvatten vid exploatering vid tunnelbanan.

Trafik

Programmet har kompletterats med information om att staden har infört nya parkeringsavgifter. I övrigt finns ett antal åtgärder angivna för att skapa förutsättningar för ett mer hållbart resande.

Regionalt pendlingsstråk har inarbetats i programmet. Det föreslagna nya cykelstråket beskrivs tydligare men föreslås utredas vidare.

Arbete med en övergripande trafikanalys för östra söderort pågår genom Trafikkontoret. Analysens resultat hittills strider inte mot de slutsatser som drogs i programområdets trafikutredning.

Gator inom programområdet ska utformas så att de blir möjliga att trafikera med buss. Det gäller de gator som redan i dag trafikeras med buss dvs Sockenvägen, Byälvsvägen, Stångåvägen, Rusthållarvägen och Ljusnevägen i Bagarmossen och Flygledargatan, Flygfältsgatan, Horisontvägen, Tåtorpsvägen, Pilotgatan och Skarpnäcks allé i Skarpnäck men kan också gälla fler gator som kan bli föremål för ombyggnad i samband med att nya bostäder tillkommer.

Resandeunderlaget för en framtida ytterligare tunnelbaneupp gång ökas genom att fler bostäder föreslås i Skärgårdsskogen samt att exploateringsgraden tillåts öka inom verksamhetsområdet. Förbättrade möjligheter för omstigning buss-tunnelbana skulle också kunna öka resandeunderlaget och bör ses över i kommande detaljplanering.

Dagvatten

En övergripande dagvattenutredning har tagits fram efter programsamrådet och har inarbetats i programmet.

Natur

Total andel friyta inom programområdet före och efter programmet har beräknats översiktligt. Som friytor har ytor för sammanhängande parkområden samt områden för idrott (gräsytor men ej hårdgjorda ytor) och rekreation inräknats. Ytorna kommer att minska med ca 10 % efter programmets genomförande. Kvalitet, tillgänglighet och attraktivitet kommer att öka och konsekvenserna bedöms därför som rimliga.

Naturreservaten

Programmet har kompletterats med exempel på hur entréer och kopplingar till naturreservaten kan förbättras.

Kulturmiljö

Stadsmuseet har kontaktats men det är oklart när en kulturhistorisk analys kan göras av ännu inte värderade områden. I detaljplaneskedet redovisas höga byggnaders eventuella påverkan på Skogskyrkogården. Konsekvensbeskrivning av kulturmiljö, stads- och landskapsbild samt naturmiljö görs i samband med respektive detaljplan.

Arkeologi

Påverkan av fornlämningar har förtydligats. Arkeologisk utredning krävs för Skärgårdsskogen i samband med detaljplanering.

Kopplingar och samband

Kopplingar och samband för alla trafikslag mellan Skarpnäck och Sköndal ska vidareutvecklas. Frågan utreds vidare i intilliggande programarbete för Sköndal samt i kommande detaljplan.

Teknisk försörjning

Programmet har kompletterats med uppgift om behov av nätstationer.

**Stadsbyggnadskontorets sammanvägda
ställningstagande**

Programförslaget är en viktig del i att uppnå målet om 140 000 bostäder till år 2030.

Kontoret bedömer att programmet med föreslagna bearbetningar, kommer att ge förutsättningar för en attraktiv och genomförbar bebyggelseutveckling med ett stort tillskott av bostäder och möjlighet att utveckla verksamheter utifrån stadsdelarnas förutsättningar.

Kontoret anser att programförslaget är en lämplig avvägning mellan olika intressen. Programmet redovisar möjligheter att bygga fler bostäder än vad inriktningsbeslutet anger. Samtidigt behålls de viktigaste gröna sambanden och naturvärdena. Bergholmsparken utvecklas vidare som gemensamt parkrum med fler aktiviteter och med tydligare gång- och cykelkoppling mellan stadsdelarna. Med ny bostadsbebyggelse samt skola i Bergholmsbacken stärks det visuella sambandet mellan stadsdelarna ytterligare. Sportfältet rymmer både plats för befintliga och nya sportfunktioner samt ett

tillskott av bostäder. Skarpnäcks kvartersstruktur kan utvecklas vidare utmed Gamla Tyresövägen, i Skärgårdsskogen och i Skarpa by.

Det största tillskottet av bostadsbebyggelse föreslås i Skarpnäck med knappt 2500 lgh medan drygt 1000 lgh planeras i Bagarmossen. Skarpnäck har flera befintliga vägkopplingar från det övergripande vägnätet medan Bagarmossens trafikkoppling utgörs av Sockenvägen, vilket begränsar utbyggnadsmöjligheterna. En väg-koppling för biltrafik mellan stadsdelarna har tidigare diskuterats men avfärdats. Det finns inget som tyder på att köproblematiken på Sockenvägen eller Gamla Tyresövägen skulle avhjälpas med en koppling eftersom kapacitetsbristen ligger på Nynäsvägen.

Stadsbyggnadskontoret föreslår att stadsbyggnadsnämnden godkänner förslag till program för Bagarmossen och Skarpnäck.

SLUT